

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)
27 martie 1990*

Rush Portuguesa Lda
împotriva
Office national d'immigration

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Tribunal administrativ din Versailles)

„Act de aderare – Perioadă de tranziție – Libera circulație a lucrătorilor – Libertatea de a presta servicii”

Cauza C-113/89

În cauza C-113/89,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Tribunal administrativ din Versailles, pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Rush Portuguesa Lda

și

Office national d'immigration,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolelor 5 și 58-66 din Tratatul CEE și a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2), precum și a articolelor 2, 215, 216 și 221 din Actul referitor la condițiile de aderare a Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze și la adaptările tratatelor,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnii C. N. Kakouris, președinte de cameră, T. Koopmans, G. F. Mancini, T. F. O'Higgins și M. Díez de Velasco, judecători,

avocat general: domnul W. Van Gerven

grefier: domnul H. A. Rühl, administrator principal

după examinarea observațiilor prezentate:

– pentru societatea Rush Portuguesa Lda, reclamantă, de către A. Desmazieres de Séchelles, avocat în baroul din Paris,

– pentru Guvernul Republicii Franceze, de domnul G. de Bergues, consilier juridic, asistat de domnul G. A. Delafosse, director în cadrul Ministerului Muncii din Paris, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: franceza.

– pentru guvernul portughez, de doamna M. L. Duarte, consilier juridic, și domnul L. I. Fernandes, director al Direcției afaceri juridice, în calitate de agenți,

– pentru Comisie, de domnul E. Lasnet, consilier juridic, în calitate de agent,

având în vedere raportul de ședință și după ascultarea susținerilor orale din 11 ianuarie 1990,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 7 martie 1990,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Ordonanța din 2 martie 1989, primită la Curte la 7 aprilie 1989, Tribunal administrativ de Versailles a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, trei întrebări preliminare privind interpretarea articolelor 5, 58-66 din Tratatul CEE și a articolelor 2, 215, 216 și 221 din Actul referitor la condițiile de aderare a Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze și la adaptările tratatelor (denumit în continuare „act de aderare”), precum și a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2).

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între societatea Rush Portuguesa Lda, o întreprindere de construcții și lucrări publice cu sediul în Portugalia, și Office national d’immigration. Rush Portuguesa a încheiat un contract de subantrepriză cu o întreprindere franceză, în vederea executării unor lucrări pentru construirea unei linii feroviare în vestul Franței; în acest scop, aceasta și-a adus salariații portughezi din Portugalia. Or, în temeiul dreptului exclusiv care i-a fost conferit de articolul L 341.9 din Codul muncii francez, numai Office national d’immigration poate recruta în Franța resortisanți din țări terțe.

3 Constatând că Rush Portuguesa nu se conformase cerințelor din Codul muncii referitoare la activitățile salariate exercitate în Franța de către resortisanți din țări terțe, directorul Office national d’immigration a notificat-o cu privire la o decizie prin care îi solicita plata unei contribuții speciale, datorate de un angajator care a angajat lucrători străini, încălcând dispozițiile Codului muncii.

4 În cadrul acțiunii în anulare pe care a introdus-o împotriva acestei decizii în fața Tribunal administrativ de Versailles, Rush Portuguesa a susținut că beneficia de libertatea de a presta servicii în cadrul Comunității și că, prin urmare, dispozițiile articolelor 59 și 60 din Tratatul CEE se opuneau aplicării unei legislații naționale, care avea ca efect să interzică personalului său să lucreze în Franța. Office national d’immigration a susținut că libertatea de a presta servicii nu includea toți salariații prestatorului de servicii, având în vedere că aceștia făceau obiectul regimului aplicabil lucrătorilor care proveneau din țări terțe, în temeiul dispozițiilor tranzitorii prevăzute de actul de aderare în ceea ce privește libera circulație a lucrătorilor.

5 Tribunal administrativ a considerat că soluționarea litigiului depindea de interpretarea dreptului comunitar. Prin urmare, acesta a suspendat judecata și a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Dreptul comunitar luat în considerare în ansamblul său și, în special, articolele 5, 58-66 din Tratatul de la Roma și articolul 2 din Actul de aderare a Portugaliei la Comunitatea Europeană, autorizează un stat membru fondator al Comunității, precum Franța, să se opună ca o societate portugheză, cu sediul în Portugalia, să presteze servicii în materie de construcții

și lucrări publice pe teritoriul statului membru respectiv, aducând pe acest teritoriu propriul personal portughez, în scopul efectuării de lucrări în numele și pe seama sa, în cadrul prestării de servicii în cauză, înțelegându-se că personalul portughez trebuie să se întoarcă, și se întoarce imediat în Portugalia, după îndeplinirea sarcinii sale și încheierea prestării de servicii?

2) Dreptul unei societăți portugheze de a presta servicii pe întreg teritoriul Comunității poate să fie subordonat, de către statele membre fondatoare ale CEE, unor condiții, legate în special de angajarea de personal la fața locului, obținerea unui permis de muncă pentru propriul personal portughez sau plata unor redevențe către un organism oficial de imigrare?

3) Angajații, care au făcut deja obiectul unor contribuții speciale contestate și ale căror nume și calificări sunt menționate în lista din anexa la procesele-verbale întocmite de inspectorul de muncă, care constată încălcările comise de întreprinderea Rush Portuguesa, pot să fie considerați ca fiind «personal specializat sau personal care ocupă o funcție de încredere» în sensul dispozițiilor prevăzute în anexa la Regulamentul nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968?”

6 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a derulării procedurii, precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în continuare numai în măsura în care sunt necesare pentru raționamentul Curții.

7 Primele două întrebări vizează situația unei întreprinderi cu sediul în Portugalia, care furnizează prestări de servicii în sectorul construcțiilor și lucrărilor publice, într-un stat membru care aparținea Comunității înainte de 1 ianuarie 1986, data aderării Portugaliei, și care, în acest scop, aduce propriul personal din Portugalia pe durata lucrărilor. Prima întrebare urmărește să stabilească dacă, într-un astfel de caz, prestatorul de servicii poate considera ca temeii articolele 59 și 60 din tratat și articolul 2 din actul de aderare pentru a invoca dreptul de a se deplasa cu propriul personal; a doua întrebare urmărește să stabilească dacă statul membru pe teritoriul căruia trebuie să fie realizate lucrările poate să impună condiții prestatorului în ceea ce privește angajarea de personal la fața locului și obținerea unui permis de muncă pentru personalul portughez. Este necesar să se procedeze la examinarea comună a acestor două întrebări.

8 În temeiul articolului 2 din actul de aderare, dispozițiile tratatului în materie de liberă circulație a serviciilor se aplică raporturilor dintre Portugalia și celelalte state membre începând cu data aderării Portugaliei la Comunitate. Articolul 221 din actul de aderare prevede măsuri tranzitorii numai pentru activitățile care intră sub incidența sectorului agențiilor de voiaj și de turism și a sectorului cinematografiei.

9 Actul de aderare stabilește un regim diferit în ceea ce privește libera circulație a lucrătorilor. Într-adevăr, în conformitate cu articolul 215 din actul de aderare, dispozițiile articolului 48 din tratat se aplică liberei circulații a lucrătorilor între Portugalia și celelalte state membre numai sub rezerva dispozițiilor tranzitorii prevăzute la articolele 216-219 din actul de aderare. Articolul 216 amână până la 1 ianuarie 1993 aplicarea articolelor 1-6 din Regulamentul nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968, citat anterior. În cursul acestei perioade, dispozițiile naționale sau cele din acordurile bilaterale care supun unei autorizări prealabile imigrarea în vederea exercitării unei activități salariate și accesul la un loc de muncă salariat pot fi menținute în vigoare. Articolul 218 din actul de aderare precizează că această derogare implică neaplicarea normelor comunitare în materie de circulație și de ședere a lucrătorilor din statele membre și a familiei acestora în cadrul Comunității, în măsura în care aplicarea acestor

norme nu poate fi disociată de aplicarea dispozițiilor de la articolele 1-6 din Regulamentul nr. 1612/68.

10 Întrebările preliminare ridică astfel problema relației între libertatea de a presta servicii, astfel cum este garantată prin articolele 59 și 60 din tratat, și derogările de la libera circulație a lucrătorilor, prevăzute la articolul 215 și următoarele din actul de aderare.

11 În această privință, este necesar să se observe, în primul rând, că libertatea de a presta servicii, prevăzută la articolul 59 din tratat, implică, în conformitate cu articolul 60 din tratat, că prestatorul de servicii poate, pentru a-și executa prestarea, să-și exercite temporar activitatea în țara în care este furnizată prestarea, „în aceleași condiții ca și cele pe care această țară le impune propriilor săi resortisanți”.

12 Articolele 59 și 60 din tratat se opun, în consecință, ca un stat membru să interzică unui prestator de servicii, stabilit în alt stat membru, să se deplaseze liber pe teritoriul său, cu tot personalul său, sau ca acest stat membru să supună deplasarea personalului în cauză unor condiții restrictive, precum o condiție de angajare la fața locului sau o obligație de a obține un permis de muncă. Într-adevăr, impunerea unor astfel de condiții prestatorului de servicii din alt stat membru îl discriminează în raport cu concurenții acestuia, stabiliți în țara gazdă, care își pot utiliza personalul fără restricții, și, în plus, afectează capacitatea acestuia de a presta serviciile în cauză.

13 Este necesar să se amintească, de asemenea, că articolul 216 din actul de aderare are ca scop evitarea ca, în urma aderării Portugaliei, să se producă perturbări pe piața muncii, atât în Portugalia, cât și în celelalte state membre, ca urmare a mișcărilor imediate și importante ale lucrătorilor, și că, în acest scop, acesta introduce o derogare de la principiul liberei circulații a lucrătorilor, consacrat la articolul 48 din tratat. Conform jurisprudenței Curții, această derogare trebuie să fie interpretată în funcție de acest scop (a se vedea Hotărârea din 27 septembrie 1989, Lopes da Veiga, 9/88, Rec. 1989, p. 2989).

14 Derogarea prevăzută la articolul 216 din actul de aderare privește Titlul I din Regulamentul nr. 1612/68, referitor la accesul la ocupare. Dispozițiile naționale sau convenționale, care rămân în vigoare în cursul perioadei de aplicare a acestei derogări, sunt cele referitoare la autorizarea imigrării și la accesul la locuri de muncă salarizate. Trebuie să se deducă, în consecință, că derogarea de la articolul 216 se aplică atunci când este vorba despre accesul lucrătorilor portughezi la piața muncii din alte state membre și regimul de intrare și ședere a lucrătorilor portughezi care solicită un astfel de acces, precum și a membrilor familiei lor. Această aplicare se justifică, de fapt, având în vedere că, în astfel de condiții, piața muncii din statul membru gazdă riscă să fie perturbată.

15 Dimpotrivă, situația este alta într-un caz precum cel din acțiunea principală, în care este vorba despre deplasarea temporară a lucrătorilor, care sunt trimiși către un alt stat membru pentru a efectua lucrări de construcții sau lucrări publice, în cadrul unei prestări de servicii de către angajatorul lor. De fapt, astfel de lucrători se întorc în țara lor de origine după ce își încheie misiunea, fără să aibă acces, în niciun moment, la piața muncii din statul membru gazdă.

16 Este necesar să se precizeze că, în măsura în care noțiunea de prestare de servicii, astfel cum este definită la articolul 60 din tratat, acoperă activități de natură foarte diferită, nu sunt adecvate, în mod necesar, aceleași concluzii în toate cazurile. În special, trebuie să se recunoască, astfel cum a susținut guvernul francez, că o întreprindere care pune la dispoziție forță de muncă, deși furnizează servicii în sensul tratatului, exercită activități care vizează, în

special, să ofere lucrătorilor posibilitatea de a avea acces la piața muncii din statul membru gazdă. Într-un astfel de caz, articolul 216 din actul de aderare se opune punerii la dispoziție a lucrătorilor care provin din Portugalia de către o întreprindere care prestează servicii.

17 Totuși, această observație nu afectează în niciun fel dreptul unui prestator de servicii în sectorul construcțiilor și lucrărilor publice de a se deplasa cu propriul personal din Portugalia pe durata lucrărilor efectuate. Cu toate acestea, într-un astfel de caz, statele membre trebuie să poată verifica dacă o întreprindere portugheză, angajată în lucrări de construcții sau în lucrări publice, nu se folosește de libertatea de a presta servicii în alt scop, de exemplu acela de a-și aduce lucrătorii cu scopul de a-i plasa sau de a-i pune la dispoziție, încălcând articolul 216 din actul de aderare. Totuși, astfel de controale trebuie să respecte limitele pe care le stabilește dreptul comunitar și, în special, pe cele care decurg din libertatea de a presta servicii, care nu poate fi ignorată și a cărei exercitare nu poate fi supusă discreției autorităților.

18 În cele din urmă, este necesar să se precizeze, ca urmare a preocupărilor manifestate în această privință de guvernul francez, că dreptul comunitar nu se opune ca statele membre să își extindă legislația sau convențiile colective de muncă, încheiate de parteneri sociali, la orice persoană care exercită o muncă salariată, chiar și cu caracter temporar, pe teritoriul lor, oricare ar fi țara de stabilire a angajatorului; de asemenea, dreptul comunitar nu interzice statelor membre să impună respectarea acestor norme prin mijloace adecvate (Hotărârea din 3 februarie 1982, Seco și Desquenue, 62/81 și 63/81, Rec. p. 223).

19 Din ansamblul considerentelor menționate anterior rezultă că este necesar să se răspundă la prima și a doua întrebare că articolele 59 și 60 din Tratatul CEE și articolele 215 și 216 din Actul de aderare a Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze trebuie să fie interpretate în sensul că o întreprindere cu sediul în Portugalia, care prestează servicii în sectorul construcțiilor și lucrărilor publice în alt stat membru, se poate deplasa cu propriul personal, pe care îl aduce din Portugalia, pe durata lucrărilor în cauză. Într-un astfel de caz, autoritățile statului membru, pe teritoriul căruia trebuie să fie efectuate lucrările, nu pot impune condiții prestatorului de servicii, care privesc angajarea forței de muncă la fața locului sau obținerea unui permis de muncă pentru personalul portughez.

20 Ținând seama de răspunsul dat la primele două întrebări, nu mai este necesar să se pronunțe cu privire la a treia întrebare preliminară.

Cu privire la cheltuielile de judecată

21 Cheltuielile efectuate de Guvernul Republicii Franceze, de Guvernul Republicii Portugheze și de Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a șasea),

pronunțându-se cu privire la întrebările adresate acesteia de către Tribunal administrativ de Versailles, prin Ordonanța din 2 martie 1989, hotărăște:

Articolele 59 și 60 din Tratatul CEE și articolele 215 și 216 din Actul de aderare a Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze trebuie să fie interpretate în sensul că o

